

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

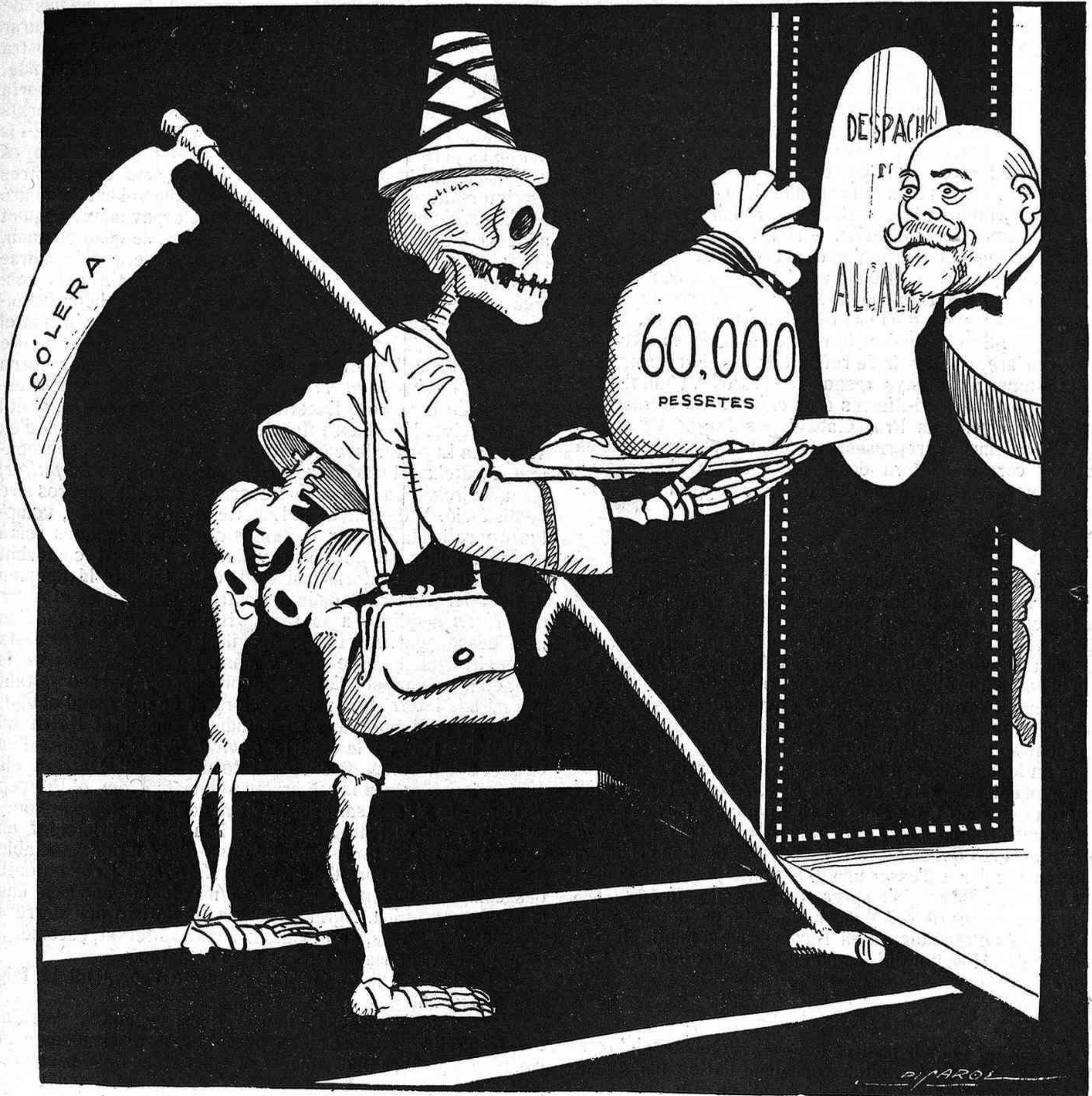
BARCELONA, 9 DE SETEMBRE DE 1910

NÚM. 1654 ————— ANY XXXII

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims ————— Atrassats: 20

UNA VISITA... EN PORTA

—Se pot entrar?
—Home..., venint tan ben acompanyat!...

De l'evolució de la nostra dramàtica

Pel vell balcó del *Principal* ha sonat l'hora de la justícia. Mercès an en Franqueza, a qui els desacerts dels nostres *pseudo* intel·lectuals han convertit en la única esperança positiva del teatre de Catalunya, li ha sigut possible al vell balcó desprendre's dels abominables penjolls que tan poc s'avenien ab la rigidesa de la fatxada. Y un cop fóra les guirlandes de suro pintat, han recobrat els austers balustres tota la serietat a que, per l'etat y l'història, tenen indiscutible dret. En Trulls, l'amic de l'empresa y l'únic que, per esser, *ho sab tot*, diu que ab els ramatges del balcó caurà la bambolina que rematava la boca de l'escenari, que en les nits d'hivern veiem brandar, empesa per les corrents d'aire, y que ostentava en son centre aquella cara vella, resseca, trista y estirada que la passada empresa adoptà com a blasó, y que ab tanta justesa reflexava els seus ideals artístics. Ab el rètol del balcó y la movedissa bambolina, es tot un teatre, que desapareix. El teatre insipid y poca-solta, insensible als vents de renovació, refractari a la sana alegria, com mirall d'una societat que ha deixat la subscripció del *Brusi* pera fer creixer *La Vanguardia* y *La Veu*. Sols disposant que aquets simbòlics ornaments fossin d'un cop enderrocats, ha fet en Franqueza pel teatre català més del que faran en tota la vida la dotzena d'autors que al *Principal* aportaren un dia les seves obres, y de qual memoria, afortunadament, no en queda rastre. Se diu que'l vell teatre de la Santa Creu ha acabat, per ara, de servir de refugi a la beneiteria sagristanesca. Que per molts anys, responem nosaltres. Com trofeu, podrien repartirse les desferres *granerianes* els Carner, els Viura, els Vinyes, els Prat Gaballí, els Maseras y demés tontos de solemnitat, representants del teatre de la poesia nyonya y carcamal. Pera despertar quelcom d'interès no poden, certs escriptors, passar de la categoria d'incompresos.

* *

La mà misteriosa y aixelebrada que mou sempre les coses del teatre ha portat aquesta vegada a l'amic Buxens a les taules del *Romea*. En Buxens es un excelent xicot ab totes les virtuts y tots els defectes, publicos y privats, que caracterisen al comic. An an Buxens, més que a l'Olivar, escauria el sobrenom d'*amigo*, ab que'ls comedians designen an aquet darrer. Perquè en Buxens es el verdader amic de tothom. Ho es també del cronista, que més d'un cop s'ha vist favoregut ab les seves amables efusions y que estima an en Buxens en lo molt que en Buxens val. En el ram de representar comedies es en Buxens un *practicón*, pel qui l'ofici no guarda cap secret. En Buxens es lo que en l'argot *comiqueril* s'anomena un *marrullero*, mestre en l'art de *fêlshi esser*, y ab això queda dit tot. Es ademés un bon cridaner, lo que tampoc deixa d'esser una gran ventatja segons com la cosa's miri. Ara, lo que l'empresa del *Romea* està en el cas de procurar, en profit seu y gloria de tots, es que no pugadirse, després d'escoltar an en Buxens, que a l'antic teatre del carrer de l'Hospital s'hi fa allò de *molt soroll de boixets y poques puntes*.

* *

Y els autors? Oh, els nostres autors!... ¿Qui ho sab lo que faran?... Les gestes de l'últim comediant darien lloc a cent volums. La vida del comediant ha estat, en tots els temps, complexa y pintoresca. Dels nostres simpatics *cabotins* no n'hi ha un que no tinga una anècdota a punt de solfa pera

il·lustrar un moment d'intima conversa. El comediant, que viu sempre de cara a lo imprevis, acostuma, per temperament, a fer gala del seu *esprit*, fins en els passos més dolorosos de la seva vida accidentada. En el capítol dels amors es aont més hi ha que veure'l. Heroic, voluble, desdenyós o apassionat, tot segons el lloc y el moment, es precis conèixer de ben aprop l'existència nòmada del teatre pera sentirne l'epopeia. No passa aixís en els nostres autors, aplec de bons nois a carta cabal, incapassos, del primer a l'últim, d'extralimitarse per temensa de caure en greu pecat d'incorrecció. Els autors han sigut fins avui a Catalunya la gent morigerada per excelencia. Els solters són exemple de totes les virtuts. Els casats han fet una bandera d'aquella màxima casolana: *una dona y un Deu*, que en l'ordre de les nostres costums tants prejudicis ha covat. Dubtem de que, ni furgant en lo més pregon, hi hagi qui siga capas d'anotar un gest galant, una anècdota mundana, de la que'n siga protagonista algun dels nostres joves autors. Això fa creure a tothom que durant la vinenta temporada tindrem els drames y les comedies de sempre, estirats, pretenciosos y ensopits. Sense assegurar res, creu el cronista que molt be podria esser que la nostra producció escènica prengué, d'ara en avant, una nova volada, més en consonancia ab les necessitats del temps. El porta a suposarho el fet significatiu de que un dels més celebrats comedians, en Creuet, fassi, d'un quant temps ensà, els possibles pera aixirbirse, y ja se sab que tot, en el món, es comensar. L'Iglesias—especie de *casto José* dels nostres escriptors dramàtics—té un personatge que vol anar a veure el *Tenorio*, per creure arribada l'hora d'espavilarse. Seguint aquest educador exemple, deixa en Creuet, de quan en quan, l'olor d'incens de la llibreria d'en Baguñà pera deixondirse en les mil voluptuoses fragancies que en les sales dels nostres music-halls embaumen l'atmosfera. Ple de bona voluntat, en Creuet fa més que tot això. D'escapada, s'arriba el noi a l'aixamplis pera esser espectador de determinat genre cinematografic. Y entre sessió y sessió de pel·lícules torna a caure a l'*Eden-Concert* pera extasiarse ab les proeses espirituals de la xamosa Lucette Mianys. En la Lucette, gentil y expressiva, s'acoblen totes les gracies d'una heroïna d'en Willy. La Lucette, ingenua y candorosa sempre, se sobrepuja a sí mateixa al sublimar els couplets grollers de *La pulga*, que adquireixen, a l'essernos transmesos per ella, un gros aire de distinció. Y davant de la Lucette, gentil, aixirida, voluptuosa y refinada, l'autor de tantes comedies blanques resta corprès, millor se diria meravellat. En l'esperit contorbat d'en Creuet els contorns insinuants de la Lucette hi aporten la llum per primera vegada, y l'antre sagrat que es el *foyer* de l'*Eden* adquireix a la seva vista les proporcions d'un món desconegut. Ab tot, l'autor il·lustre de *La Morta* resta encongít, com lligat de peus y mans. En el moment precis que, obeint a un reste d'atavic pudor, escampa pel seu voltant una mirada interrogant pera cerciorarse de que ningú el veu, la florista se li apropa, y ab estudiada amabilitat li fixa un clavell ben roig en la deserta *boutonnière*. Les galtes d'en Creuet adquireixen, de sobte, el to del clavell. Darrera els *lentes*, insegurs, els ulls li brillen inflamats. Com el Príncep de l'opereta a l'atansarli als llavis la copa del xampany desvetllador, ab el refrec de la florista ha experimentat en Creuet en tot ell un formigueig que esdevé a poc saludable pessigolla, precursora del salvador *Kikiriki*. El cor batentli desacompassadament, deixa en la mà de la venedora una modesteta propina. Agraïda, saluda la florista per darrera vegada. Y mentres, ab el mateix somriure forsat, escomet a un nou client, pensa en Creuet pera sí mateix:

—Decididament, en Grau Delgado té raó. ¿Què hi faig a cà'n Boguñà?

Y com qui's disposa a llensar d'una vegada la gorra al foc, com qui vol rompre ab un passat odiós, dissimuladament cambía de postura pera amagar el color blanc dels seus mitjons. Que en Creuet perseveri. Y encara que aquet nou mètode de vida que sembla voler imposarse siga en detriment de la quantitat de la seva producció, no s'espanti.

Sobre guanyarhi l'art, potser se darà el cas de que a Catalunya, y per primera vegada, deixi un autor jove de pensar en dilluns blancs, en menestres erotomaníques y en comedies de desesperadora banalitat, pera, en son lloc, animar un xic la crònica picaresca.

Boy

FI D'ACTE

ECO DE LES VAGUES

L'hora de l'enterrament s'acostava. La casa, petita y pobre, s'omplia de gent. Dònes tot cobertes ab mocadors negres plorinyaven pels reconcs obscurs, murmurant paraules incoerents. Els homes, la mirada encesa, fitaven els ulls en visions que sols ells semblaven destriar, abstrèts en no sé quin pervenir vermell. Algun d'ells crispava els dits nuosos entorn de la gorra que sostenien sobre'ls genolls rígids. Les barbes hirsutes, tempestuoses, enquadraven la palidesa de les cares místiques, el llampegueig de la vista ont bullia la rabia continguda dels desesperats.

La vaga durava feia setmanes. La fam ajeia els cossos al llarg de les carreteres. Corrués d'infants pululaven pels camins dolorosos, sota'l cel magnífic d'estiu; els ulls dels petits interrogaven l'aire ont surava la vaga maledicció que ells no comprenien.

En Felipó, l'obrer que anaven a enterrar, era la primera víctima d'aquells dies de tragedia. Una bala, en mitg d'una batussa ab la gendarmeria, l'havia ajegut al bell mitg del carrer, el matí anterior, davant mateix de la fàbrica.

Per fi arribà el moment terrible. Els companys tragueren la caixa. Tothom va posarse dret. Per un instant deposaren el mort a terra, al mitg de la sala, y al seu entorn els treballadors formaren cercle. De sobte, uns grans crits, desesperadament, sonaren com l'esclat d'un clarí. La dòna del difunt, escabellada y tràgica, aparegué al dintell de l'alcova ja buida. Portava en brassos, ben alt, el fill del mort, un

DE PART DE VESPRE

—Be..., ¿y qui me l'abona, ara, aquet jornal?

nen de pit encara, que badava una vista esglaiada a l'escena negra. La dòna avensà fins a la caixa; hi alsà al damunt, com un ostensori o com una bandera, el fillet, mut y absort, y cridà, cridà virilment, desde'l fons de les entranyes, ab un gran remoure de la cabellera desfeta:

—Es el seu fill! Venjeulo!

GABRIEL ALOMAR

Un petit descuit

Qui sigui confrare...

I

Avisades atentament per l'agutzil, el batlle de Vilallonga ha reunit a l'arcaldia a totes les notabilitats de la població: persones *pudientes*, intellectuals, autoritats subalternes, tots, en fi, els que valen representen o *tenen* alguna cosa.

¿Objecte de la reunió?

El mateix arcalde va a exposarlo en el breu discurs que desde la presidencia, y a manera d'introducció, dirigeix al selecte auditori.

—Senyors—els diu:—som una mica massa deixats, en aquet poble. El millor dia se'ns calarà foc en algun corral, en alguna casa, en algun paller, y no sabrem com apagarlo. ¿No'ls sembla que hauriem de prevenirnos contra aquet perill?

—Sí... ¿de quina manera?

—pregunta ingenuament un del grupo dels intellectuals.

—De la manera que ho fan totes les poblacions que marxen decidida y resoltament per les vies modernes. ¡Comprant una bomba d'apagar focs!...—

Explosió general d'entusiasme.

—¡Té raó l'arcalde!

—¡Visca la bomba!

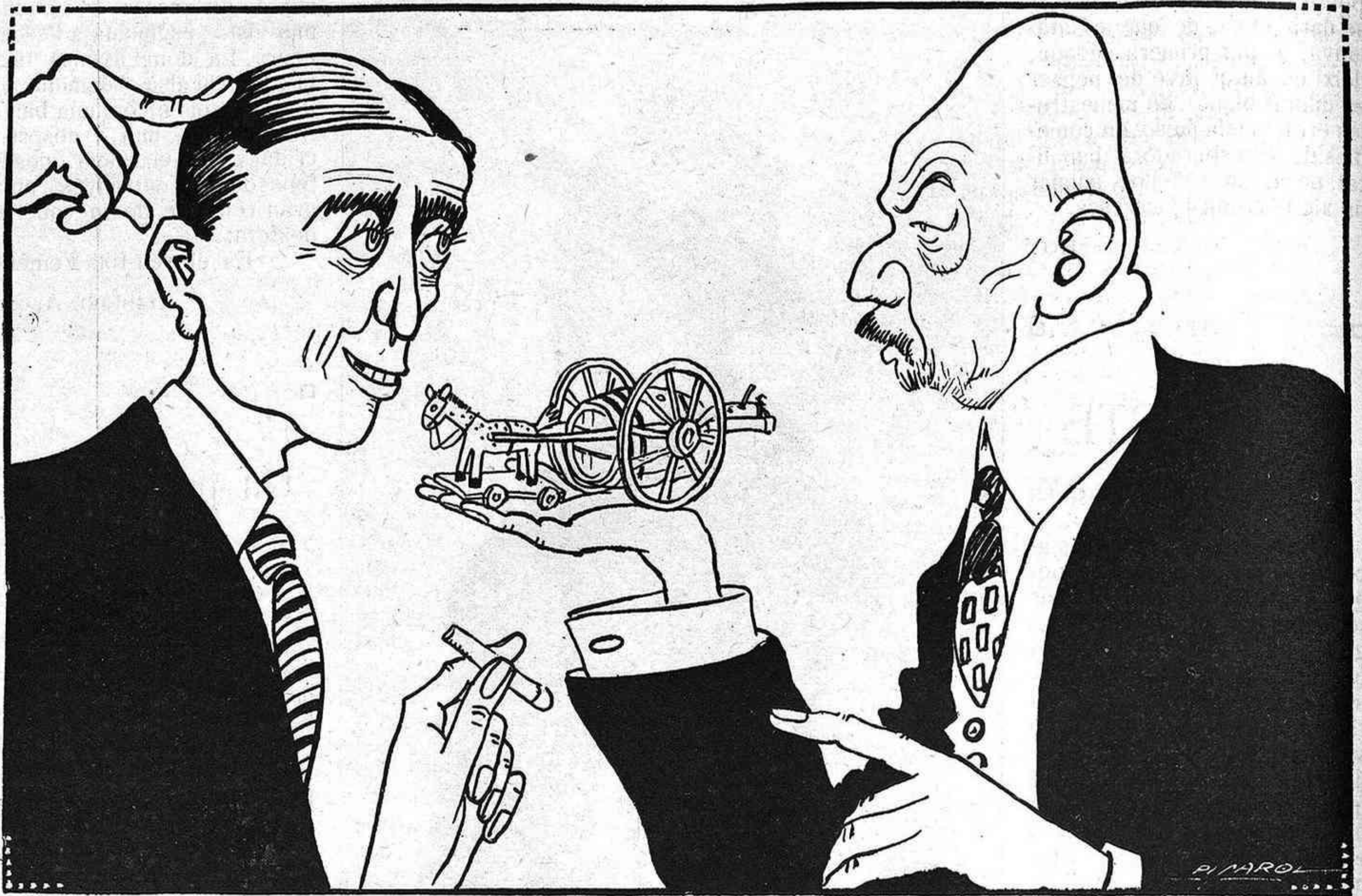
—¡Sembla mentida que no se'ns hagués acudit abans!...

—¿Es dir que s'aprova l'idea d'organisar d'un modo serio el servei d'extinció d'incendis?

—¡Sí, sí! ¡Per unanimitat!—

Seguidament, com es ús y costum en aquets casos, s'elegeix per aclamació una ponencia, y, deixantli an ella el cui-

EL CARRO BLINDAT

—Mirisse'l, veu?... Tot ha sortit dei meu cap!
 —Ai, ai!... Doncs jo'm creia que encara'l tenia a dintre...

dato de preparar y reglamentar tot això de la bomba, s'aixeca la sessió als crits de:

—¡Abaix el foc!... ¡Visca l'arcalde!

II

Tres mesos escassament han passat, y—meravelles de l'activitat humana que sols se veuen en aquell poble—pesi a la brevetat del plasso, Vilallonza té ja instalada una superba bomba en els baixos de la casa comunal y completament organitzat el seu servei d'incendis.

¡Y quina organització! Cap detall ha escapat a la sàbia previsió de la ponencia.

El cos de bombers se compon de vint *números*, comandats per un capità, un tinent, dos sargentos y dos cabos.

Cada un dels individus que figuren en el cos té y porta sempre a sobre el seu pito corresponent.

Una pitada llarga serà la senyal de que s'ha calat foc.

Un toc a continuació del xiulet llarg, voldrà dir que'l foc es al barri de dalt; dos tocs, al barri de baix; tres, al centre; quatre, a les eres del cap del poble...

El lloc de reunió serà sempre a la casa de la vila, que es ont estan depositats la bomba y el material corresponent.

¡Ab quin orgull hi passen revista, an aquet petit arsenal, el batlle y la comissió organitzadora!...

No hi falta res. Vint metres de manguera, dues escales curtes, una de llarga, sis picots, quatre xerracs. Y en mitg d'aquets trastos, brillant y immobilitat com un ídol de ferro y

llautó, la preciosa bomba, obra admirable de la reputada casa «Sthaler and Sons», de Londres.

—¡Poble de Vilallonza!—pregunta l'arcalde a la multitud que, desde la plassa, contempla embadalida aquell magnífic tren de defensa contra'l *devorador elemento*:—¿estas content?

—¡Sí!—respon el poble en unanimitat crit, picant de mans y tirant les gorres en l'aire.

III

Ahir a les cinc va iniciarse un petit incendi a la casa del president de la comissió. Immediatament sonaren els pitos.

—¿Quants?

—Dos.

—Es al barri de baix.

En menos que canta un gall varen reunir-se els bombers; bomba y material varen posarse en moviment, y...

Y a les vuit del vespre el foc havia destruít tota la casa, sense que la magnífica bomba hagués arribat a servir.

¿Saben per què?

Perquè la ponencia, aquella ponencia que al estudiar l'assumpte va pensar en tot; en els picots, en les escales, en els pitos, en els xerracs y en les mangueres, s'havia olvidat d'una cosa:

De que a Vilallonza no hi ha aigua.

A. MARCH

La fi de l'Alegret

La lluita electoral sostinguda el diumenge passat al districte del Vendrell entre 'ls dos Jaumes—en Jaume Carner y en Jaume Alegret—se decidí a favor del primer Jaume. El sufragi popular, o el poble sobirà, si vostès volen, ha sabut distingir entre 'ls dos *tocapós* vendrellencs.

Davant de la derrota de l'Alegret, la gent se pregunta:
—Què farà ara aquest home?

Alguns se pensen que tornarà a fer lo que feu quan va perdre en les eleccions de la Solidaritat. Vostès no ho saben lo que aleshores va fer l'Alegret? No? Doncs els ho contarem.

L'Alegret, al veure's sense acta y sense els deu o quinze mil duros que cada elecció li costa, agafà una enrabiada horrible que li durà tres mesos seguits, per efecte de la qual renegava de tal manera, que si en aquells trágics moments l'haguessin sentit els senyors del Comitè de Defensa Social, aquets s'haurien abtingut de prestarli, en les posteriors eleccions, la seva ajuda. Ab les mans crispades arrugava els certificats dels escrutinis y no feia més que dir:

—Reira de Deu! ¡Tants moltons que he comprat, y tant petit que 'l remat m' ha sortit!

Encès d'ira, tremolant com un epileptic, decidí venjarse de la mala partida que 'l cos electoral li havia fet. Ell que sí, va vendre a qualsevol preu les vaques que tenia a la seva casa de la vila del Vendrell, va despatxar als que se'n cuidaven, va aviar uns canaris que hi tenia, va treure a empentes un parell de gats que per allí corrien, deixà la casa sola y deserta, la tançà ab pany y clau, se ficà la clau a la butxaca y marxà corrent com un esperitat a agafar el primer tren que sortia cap a Barcelona. Al arrencar el tren, desde la finestrella, el nostre home cridà, parodiant al pallasso de *L'alegria que passa*:

—Poble ingrát, no 'n tastaras més dels meus duros!...

Tan bon punt arribà al seu domicili de Barcelona, agafà uns títuls de soci honorari que d'algunes societats del Vendrell tenia y les envià an aquestes, renunciant l'honor.

Però l'Alegret no es home de decisions fermes, y al convocarse altre cop eleccions, li tornà a agafar la fatlera de ser diputat. En el darrer Maig tornà a fer tastar els seus duros als electors venals d'aquell districte, y tan dolços els trobaren, que l'Alegret s'endugué l'acta, per més que estés bruta y tacada. El Suprem l'hi va esquinçar, al vèurela tan llorda. Vetaquí quinze mil duros més perduts... Però l'Alegret, testarut, ab tota la tossuderia del seu cap de fusta, se tornà a presentar. Y ha sigut derrotat. Y uns quants mils duros més han caigut per les seves mans foradades, perduts del tot.

Durant l'anterior campanya electoral se van trobar en un mateix poble, ont dormiren, en Carner y l'Alegret. Aquet se llevà a punta de dia y anà a la casa ont posava el seu contrincant. En Carner encara no estava llevat. L'Alegret se'n anà de dret al dormitori y cridà:

—Ei, Carner! Encara dorms? No guanyaras pas si no 't lleves més dematí. Aquesta vegada, 's veu que en Carner s'ha llevat d'hora.

—Què farà ara l'Alegret?—repeteix la gent.

—Deurà tornar a vendre les vaques—diuen els vendrellencs.

No: la resolució del notari senyor Alegret es més tràgica. Nosaltres la sabem. Un dia de la setmana passada, visitant un dels pobles del districte, conversava ab un grupu de pagesos. Un d'ells li preguntà:

—Y si perd, senyor Alegret, què farà?

—Jesús, Maria, Josep!—exclamà, senyantse—No'm parreu de perdre... Si perdés, vos juro que'm pegaria un tret al cap al mitg de la plassa del Vendrell.

Creiem que l'Alegret portarà a terme la seva fatal resolució. Esperem veure qualsevol dia d'aquets la seva esquela a *La Vanguardia*.

Si l'Alegret compleix la seva paraula, als llims hi haurà una ànima més.

WIFRED

DEL BORN AL PLATA

□ □ IMPRESSIONS DE VIATGE □ □

XX

El carrer de la Florida

Anant seguint la gran ciutat, aont l'havem deixada al comensar per mor de disquisicions climatèriques, després que un ja ha corregut prou la gran Avinguda de Maig, un dels llocs aont se va a parar es al carrer de la Florida.

Aixís com l'Avinguda de Maig correspon, com ja havem dit, a lo que es el Bulevard en tota ciutat d'anomenada, el carrer

LLEGINT LES INSTRUCCIONS

—Del tubo digestiu?... ¡Ja sé qui serà el primer d'agafarlo... Algun regidor!...

LA CASSA DEL LILIPUT

—Vingui, senyor Tauler, que vostè'ns pot servir pera la nostra companyia.

—No, gracias; ja estic contractat al Consistori, jo.

EN PLE ESTIU Y EN PLENA MAR

Única manera de que'ls nostres periodistes puguin donarnos alguna notícia fresca.

de la Florida ve a ser el carrer de Fernando, el carrer *de las Serpes*, o la Carrera, corresponent de Buenos Aires.

El carrer de la Florida es el rovell del ou d'aquet país; aont hi ha les mellors botigues, y aont hi ha la vida més intensa, y pel seu caracter propi mereix dedicarli un capítol.

Es un carrer, aquet carrer, que ab tot y el seu parentiu ab la familia dels seus carrers, no s'assembla a la seva mena. No es molt ample, es recte (això ja se sab), no té les cases gaire altes, no's llueix molt per l'arquitectura, però'l seu abigarrament, l'esplet y varietat de coses que s'hi veuen de llarg a llarg, y la diversa procedencia de totes aquestes coses, ne fa una fira tan complexa, que no creiem que's puguin reunir més objectes de

tot arreu que'ls que's veuen acoblats en aquet mercat de Calaf, o en aquesta gran fira de luxe.

De l'un cap a l'altre els aparadors s'afilaren, tocantse ab els colzes, com dos rengles de barcos encesos, anclats en una llarga riba curullada de tot lo del món. Primer, un magatzem de pells de totes les besties de pell cara, el trajo de les quals els es la mort: martes del Canadà, de Siberia, del pol Sur o dels pols que sia, ab les potes estirades com si haguessin de fer camí; arminis blancs, com borrimmes de neu, vingudes de les selves verges de tota mena de terres; pells de guineu, ab unes qués en les que hi ha més quía que guineu, conservant encara an el morro un cert somriure de malícia; pells de tigre, de lo més Ben-

gala, ab la boca oberta y l'esquena ratllada, que no més els falta el mossegar; pells de lleó, de jaguar, de gat selvatge y de gat casolà, totes a punt de ferne manguitos, o forros de *sobre-todo* de tenor o de ministre. Al costat de les pells, els maniquís: figures de cera, a rengles, a peu dret, o com fent visita, vestits ab les darreres modes de per tot arreu aont hi han modes; aprop d'aquets maniquís, plomes de tots els aucells que gasten ploma, que són bastants: cacatúes vermelles com foc o verdes d'un vert de mampara, com aquell que hi ha al cartell de l'*Anuari Riera* (1), colibris com polsina d'arc-iris, cotorres ab tons de coleòpter, plomalls d'Ibis com fumeroles, caps de flamenc, ales de cigonya y crestes de gall del paradís, ab totes les coloraines que la naturalesa ha donat a una part del bestiar de ploma pera que un cop morts vagin a fer niu en els sombreros de les senyores; aprop de les plomes, llibreries, ab tots els llibres d'actualitat, pera que també vagin a criar y a fer desgracies al cap dels homes; enllà dels llibres, un aparador ab una senyora exposada arrissant perruques y fent *anyadits* a un cap de dama artificial que sembla més de carn que'l seu; al costat, un rengle de noies fent cigarrillos darrera'l vidre, com peixes-obreres de *globo*, servint d'anunci a la mercaderia; a la dreta, una gran foguera ab tot de màquines de fer feina: d'escriure, de llegir, de rumiar, de fer el pagès y de treure sumes... pera ajudar a l'home a estar en vaga, y haver de treballar més que abans; aprop de les màquines l'higiene, ab banyeres per això, duches per allò, raspalls pels genolls, raspalls pels colzes, xeringues pel nas, xeringues pels ulls, renta-clatells, renta-celles, grata-tot lo que fassi picor; y ab l'higiene la contra-higiene, ab devassall de coses utils vingudes de tots els meridians y de les coses inútils de tot el rengle d'hemisferis.

Y això, senyors, tot això, anunciat. Les lletres d'un gènere de la dreta salten damunt de les de l'esquerra pera deixar-lo avergonyit; les de l'esquerra s'enfaden y criden més a cop de colors; aquí's veu un objecte petit que sembla que no tingui importància: doncs hi ha un rètol explicatiu, concís con un bando y encès com un bitxo, pera fer aturar ab alevosia; allí hi ha uns polvos de matar mosques, y porten més explicació que'ls jutges pera matar homes. No hi ha objecte sense el seu preu, y pesos, y pesos, y vinga pesos, de mida petita, de mida gran, immensos, pera semblar més baratos, o petitets pera no escamar, y si després d'haver seguit sis *cuadras* d'aquet garbull encara no esteu marejats, es que sou homes pera resistir tantes *cuadras* com se presentin.

Però fins aquí el gènere. Y el trànsit? No direm més, pera donar una idea d'aquet bullit universal, sinó que es l'unic carrer del món que quan són les tres de la tarda, són tants els cotxes que passarien, que l'ajuntament ha dit: «Prou!», y no'n deixa passar cap, y ¡visca la democracia!

De les tres en enllà tothom va a peu, al carrer de la Florida. Però si penseu que'l no haverhi cotxes es un consol pel tranzeunt, us erreu de mitg a mitg. No hi han cotxes, però lo que es de gent y de senyores... ¡María Santíssima! Allò es un neguit, es un no parar, es un deliri de moviment, es un passar gent de tots colors, de desde el ros més ros al negre autèntic, passant per totes les mostres de tintures y de mitojos tons que Deu ha posat a la cara de la varietat humana pera mostrar la seva paleta, que sembla que s'hagin avingut pera mostrar un immens mostruari, y si per atzar de la sort us agraden les cares boniques, y els cossos esvelts com el cocoter, y els ulls de color d'Amèrica (lo que'm penso que... naturalment), ja podreu pendre lloc, si es que podeu, en alguna cantonada, perquè no crec que hi hagi cap més lloc de la terra aont, en menos temps, y menos espai, ne passin tantes y tan hermoses.

(1) Ja'ns en hem encomanat l'anunciar.

Sí, cavallers; serà tal volta que no hi ha res que exalti tant la brillantor dels ulls de dona com la vista d'un aparador, o que l'Amèrica es més perjudicada que altres indrets del nostre planeta de la bellesa del «femellam», com diria el gran Tartarin; o que, per l'intercambi de rasses, la «selecció natural» ha fet una mena perfecta; el cas es que quan l'historiador parli, ab el temps (que ja'n parlarà, si no es un historiare cego), de la dona de Buenos Aires, vista al carrer de la Florida, tindrà de fer elogis tan grans, que ho fem constar com a testimonis. Aquí de morenes, d'aquella morenor que ve de l'*indio* o de qui sab aont, ab dues finestres d'una negror que semblen farells del *roig violeta*; allí altres ab una «linia» que, com diu un poeta argentí, porten «un tango a les caderes»; ara una d'un ros de vi del Rhin aprop d'una altra d'una morenor que sembla trobada a Pompeia; ensà un grupo d'esveltes passant lleugeres com un vol d'Ibis, y enllà una de majestuosa com un cigne en un estany, y tantes, però tantes, molts senyors meus, que's pot ben assegurar que si en aquet país no hi haguessin homes pera mellorar la patria (y n'hi ha molts), elles la mellorarien.

Y aquesta volior d'argentines, passant, mirant, aturantse, quasi patinant en l'asfalt, en quietut bellugadissa, que sembla de setmana santa, ab moviment de pel·lícula, fan del carrer de la Florida un saló llarg en la via pública, aont hi ballen uns rigodons davant d'aquells aparadors, rebotent un món d'exotisme.

Y aquells aparadors, en sent vespre, s'encenen ab grans fogueres, y tot aquell papellonam volta'ls vidres, enlluernat, y l'aranya universal, les aranyes que han arribat de les quatre parts del món, filen la tela, y elles hi cauen.

Lo que vol dir, resumint, que'l carrer de la Florida no es un carrer: es un parany. El parany més gran d'aquell poble que'n té tants altres d'agradables.

SANTIAGO RUSIÑOL

(Seguirà.)

Invents y descobriments

¿No vos heu preguntat mai, amics lectors, el per què tots o quasi tots els invents y descobriments dels nostres dies són obra de francesos, anglesos, alemanys o nordamericans? Sembla que quatre nacions tinguin l'exclusiva en el ram d'inventar y descobrir. Sembla que siguin propies de Fransa, Anglaterra, Alemanya y els Estats-Units aquestes varietats humanes que podriem anomenar *home inventor* y *home descobridor*.

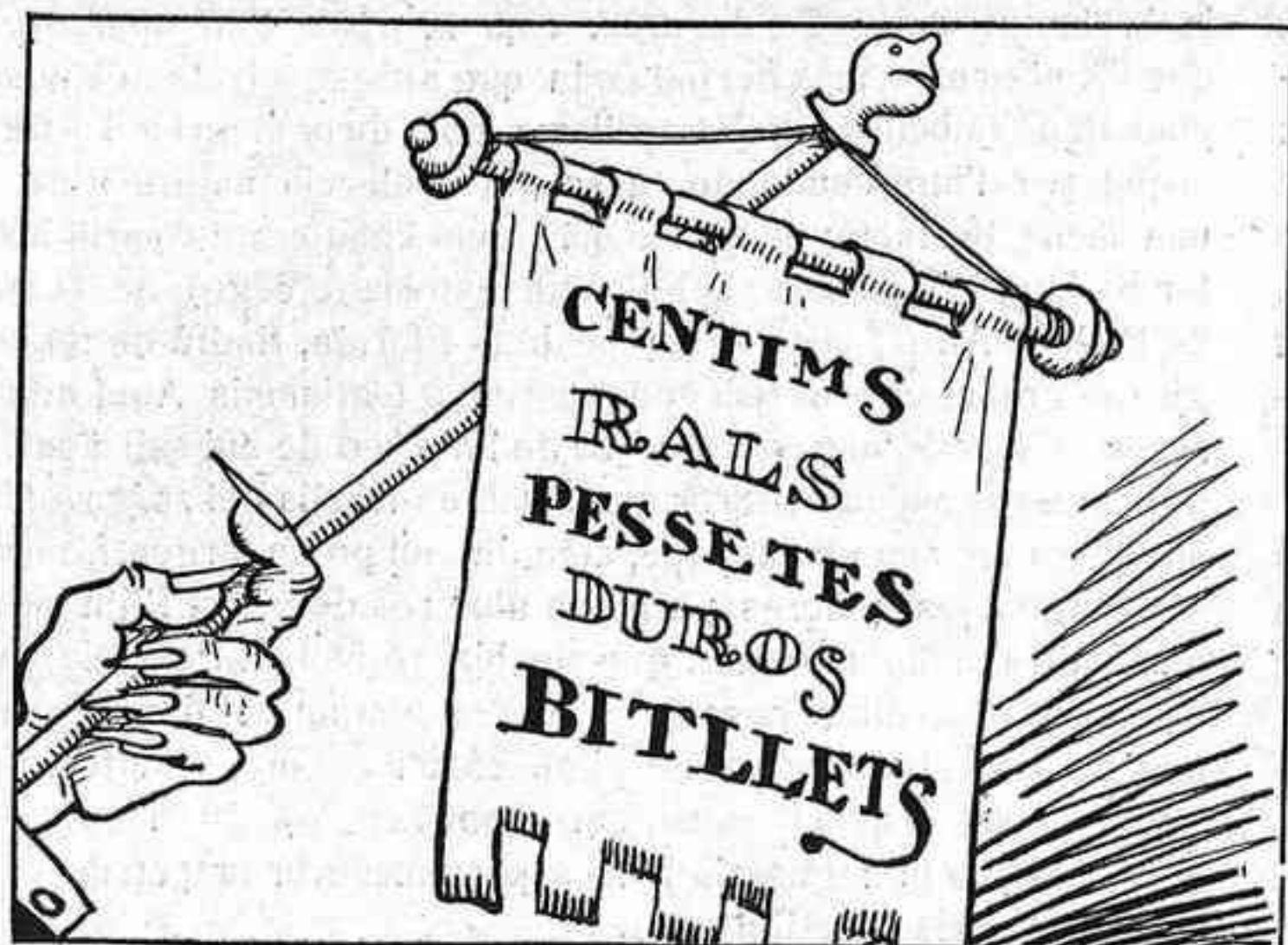
Alguns trobaran aviat una explicació d'aquet fenomen. Diran que en els susdits paisos hi ha més cultura, més ciencia, més civilització, y que per això allí s'inventen y's descobren coses. Però aquesta explicació es superficial. ¿No n'hi ha també a Suïssa, a Bèlgica, a Holanda, a Dinamarca, a Suecia, a Noruega, a Finlàndia, etc., de cultura, de ciencia y de civilització? Doncs ¿per què aquestes altres nacions no tenen els inventors y els descobridors més que com a casos isolats, com a flors que no fan istiu?

Cal enfondir un xic en aquesta qüestió. Potser la veritable causa del floreixement de la ciencia a Nord-Amèrica, a Alemanya, a Anglaterra y a Fransa està en l'empenta d'ambició que aquets pobles porten, en la forsa que'ls dona el sentiment de la gloria y la grandesa de la seva rassa.

Pera que's produeixin l'inventor y el descobridor, no com a casos excepcionals sinó ab constant abundor, se necessiten, además d'un superior estat de cultura, altres circumstancies. Es precís, es indispensable que hi hagi en el país un ambient de simpatia que encoratgi a l'inventor o al desco-

L'ARRIBADA DE DON TORIBIO

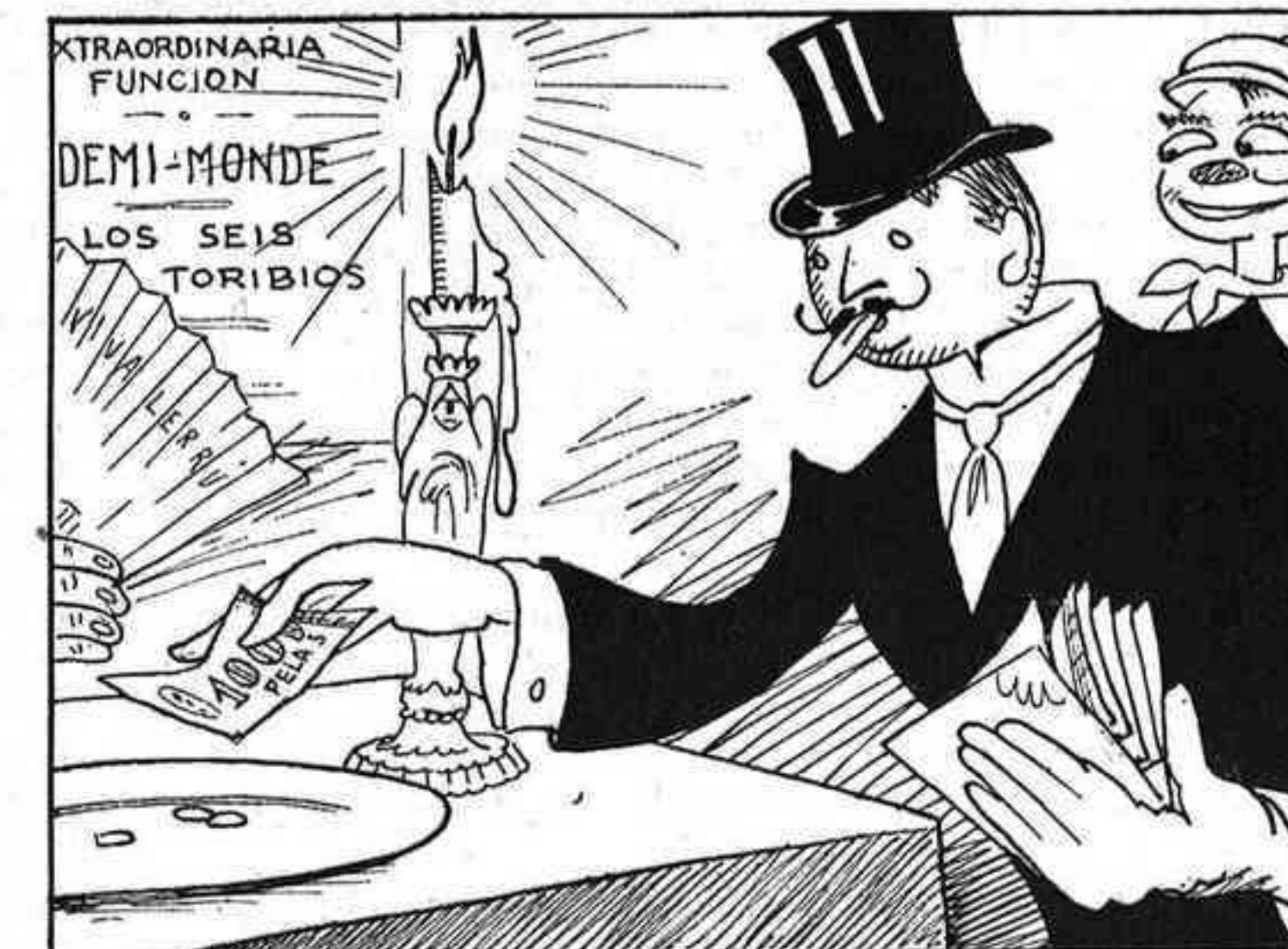
Programa de los festejos que en honor de Don Toribio hacen cuatro gatos viejos.

Gran entrada triunfal de Sánchez (que así se llama, aunque no es municipal).

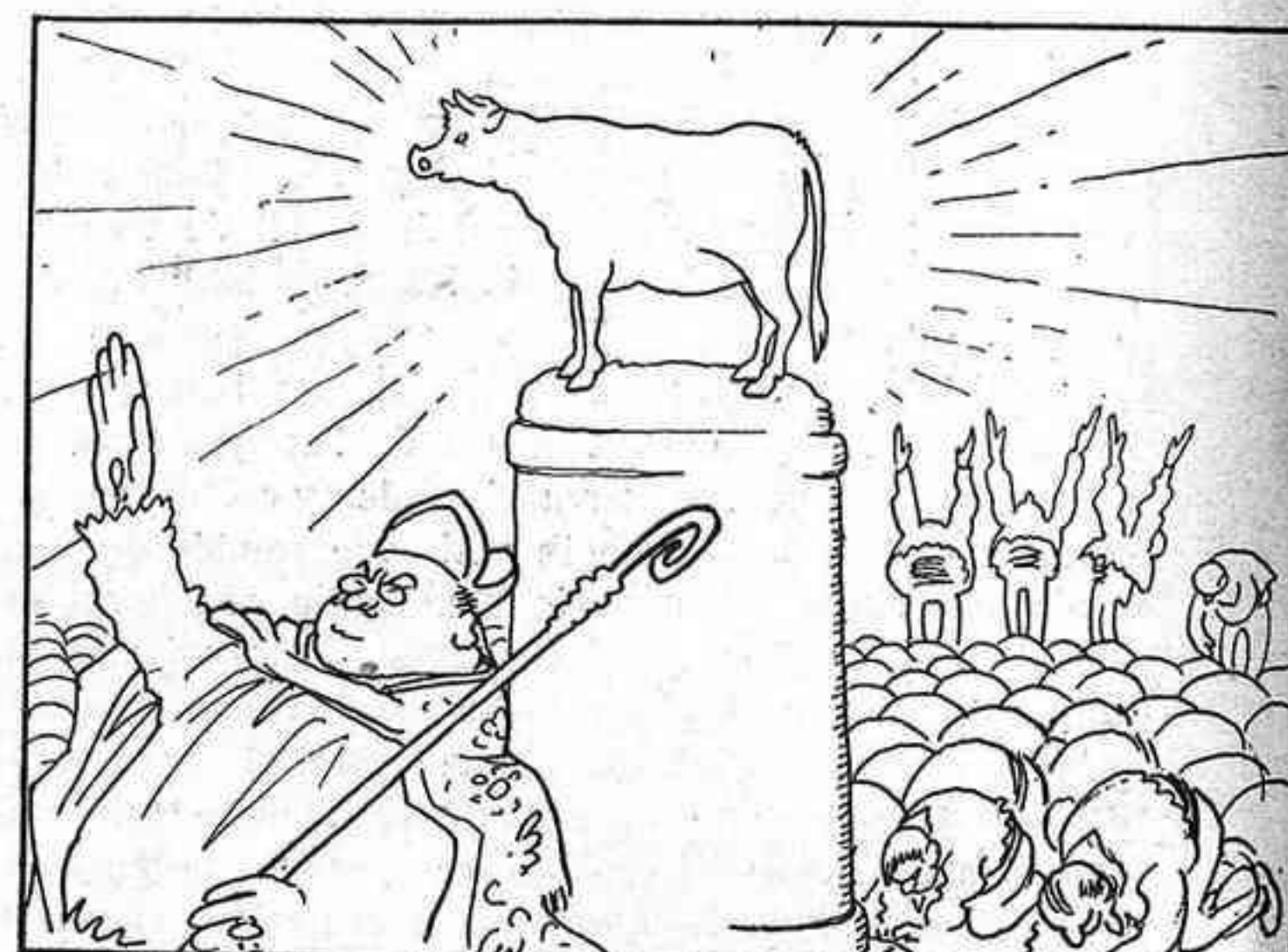
Congreso de Democracia que presidirá un señor que tiene auto y torre en Gracia.

Extraordinaria serata. Asistirá el anfitrión y asistirá la safata.

Gran banquete íntimo al Tibi, donde todos brindarán en honor de Don Toribi.

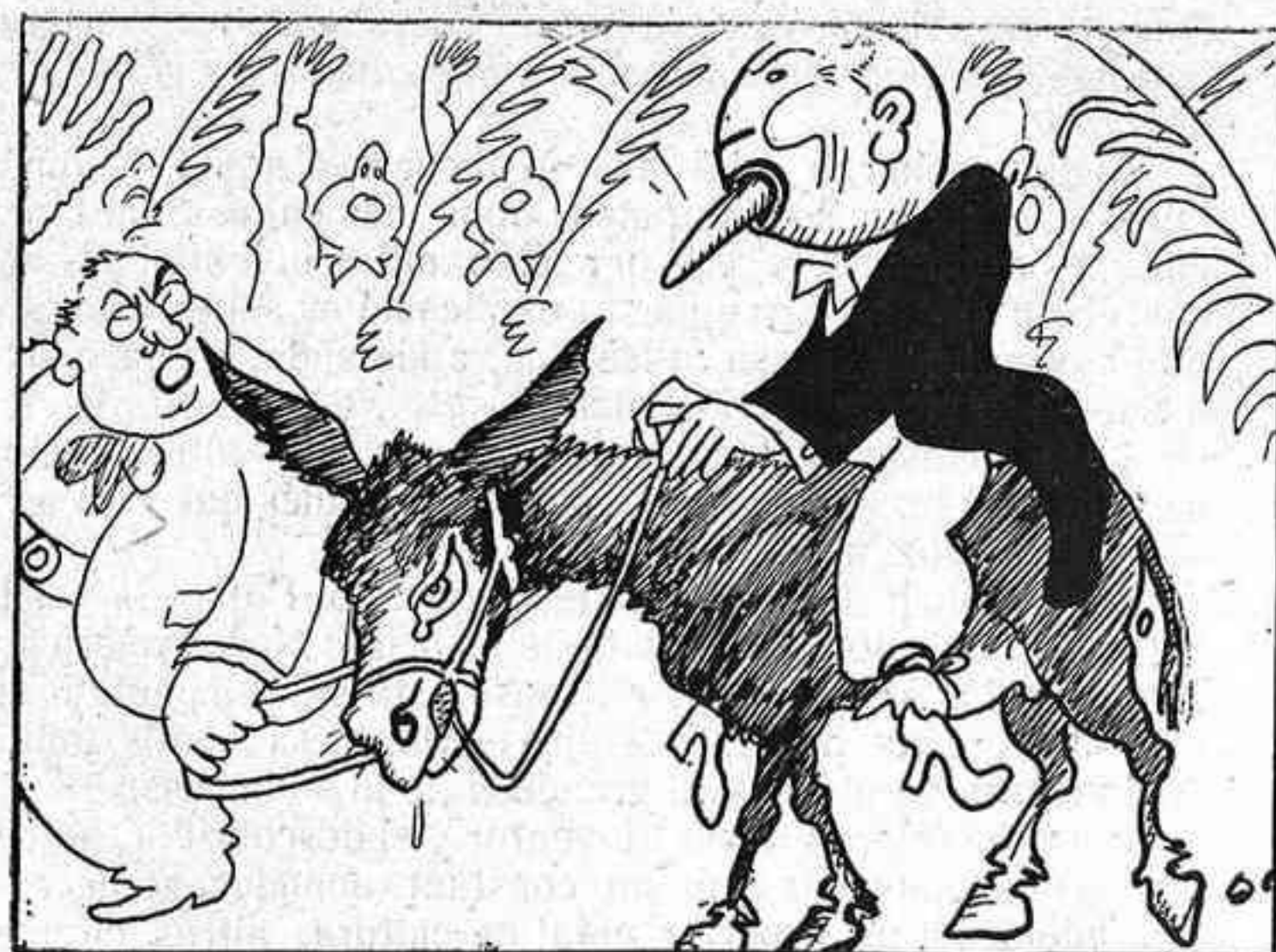
Magnífica adoración del rico «Becerro de oro» por todo el gran batallón.

Reparto de objetos varios a los niños más ardis y más revolucionarios.

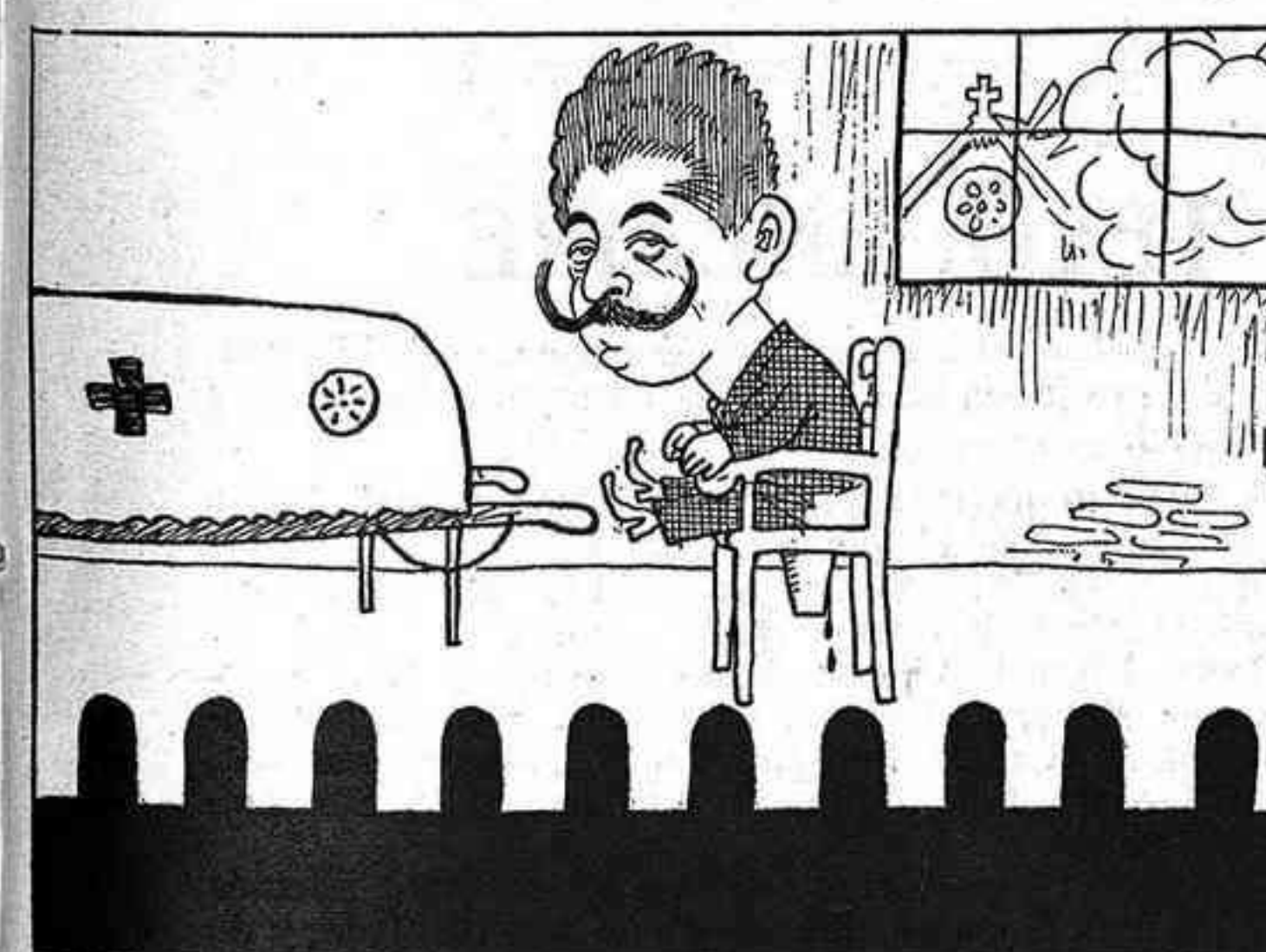
Gran audición de la Aida. (El maestro San José tiene la «Vuelta» pedida.)

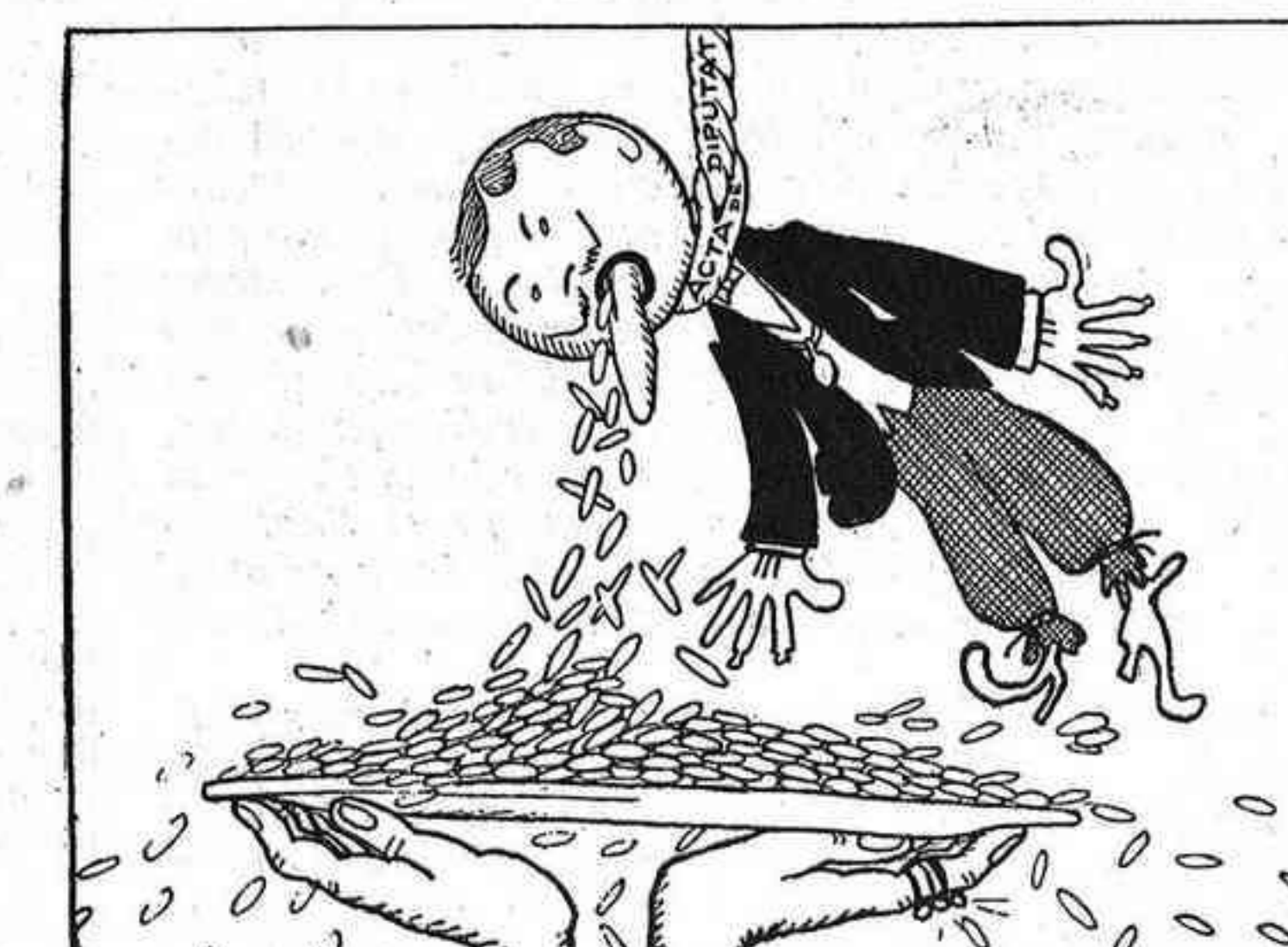
Gran merienda fraternal a la Montaña del Cuello, que es un paraje ideal.

Gran Himno al mártir Ferrer cantado por «Los Fatxendas», que es un coro cridaner.

Gran función de despedida: el drama *El héroe de Julio*, que es obra muy divertida.

Pero el número mejor se deja a la perspicacia del malévolo lector.

bridor, y que se senti, individualment y colectivament, el dever de contribuir a les victories y als avensos de la ciencia mundial. L'existencia d'una tradició d'estudi científic en un país afavoreix poderosament la producció d'homes consagrats als invents y als descobriments de la ciencia.

En els països ont les esmentades circumstancies existeixen, els inventors y els descobridors apareixen naturalment, venen a esser com un producte espontani. En aquells altres ont hi ha cultura, però no tradició científica ni alta ambició nacional, sols se concebeixen els casos personals, individuals. Y en aquells altres països, entre ells el nostre, ont ni tan sols existeix una suficient cultura general, fins els casos individuals, isolats, són de difícil producció, car l'ambient els es hostil.

Aquí, un inventor es mal vist. La gent, mirantlo y escoltantlo, té per ell un mitg-riure alhora mofeta y compassiu. Pera la gran majoria, un home que treballa en algun invent, en algun descobriment, es un ximple.

—Pobre home!—exclamen els bons burgesos, posantse y movent el dit index sobre'l front.

Es clar que devegades la gent ho endevina. De ximpls ab vocació d'inventors ne corren forsa, per aquí. Hi ha qui no sab res de mecànica y vol inventar una màquina voladora; no falten *mancebos* de farmacia que treballen en el descobriment d'una vacuna meravellosa, y aprenents de rellotger que s'alaben d'haver resolt el problema del moviment continu. Per altra part, certs pretesos invents nacionals—quasi sempre invents de guerra—que la nostra premsa ha bombejat sorollosament, han acabat per caure en un espantós ridícul. ¿Se'n recorden, vostès, d'aquell famós *tóxiro Daza*, ab el qual havíem d'exterminar als nord-americans y al qual un periodista qualificà d'*insecticida humano*?

Per ara y tant, hem de resignarnos a que 'ls invents y els descobriments siguin, en el nostre país, article d'importació. D'invents espanyols ab èxit, en aquets darrers anys, no n'hi ha hagut d'altre que'l del caparró grotesc de *Don Toribio*, el de la llengua bellugadissa.

WIFRED

EL DRET DE VAGAR

«Deu Nostre Senyor va fer el món en sis dies.
El setè, va descansar.»

De la Gènesi terrestre y marítima, que diria'l cèlebre Espelt, mestre de minyons, deriva, doncs, el dret de vagar, aquet dret que posen en dubte els que no han treballat mai y que tant temen els governs laboriosos, laboriosos en el sentit hisendista de la paraula; dret potestatiu dels deus y dels homes, per quant, després del nostre deu Constructor, que va tenir a be agèureshi al cap de vuit dies, vingueren l'Iglesia y els nois d'estudi, y fundaren, respectivament, les festes de precepte y la mitja festa del dijous a la tarda; això sense comptar el Sant Dilluns dels sabaters agremiats, y el Sant Primer de Maig dels socialistes, que se'n diu, per mal nom, Festa del Treball.

Y si el dret de vagar es sagrat entre'ls homes y entre'ls deus, pel gust d'esplaiar l'esperit o per la necessitat de donar descans a la pallofa, doblement sacratíssim ha de ser aqueix dret quan ve impulsat per un sentiment solidari, de desinteressada germanor, com ara mateix ha succeït ab l'adhesió dels nostres obrers als abnegats vaguistes de Bilbao.

Nosaltres tenim fe que, si el Gran Arquitecte, ab tot y ser arquitecte y gran, el segon dia de treballar en la formació d'aquest immens pessebre que'n diuen món hagués rebut una comunicació dels altres deus Arquitectes, o en que fossin Manobres cosmic, demanantli quart y ajuda en una qüestió d'aument de jornal o de les vuit hores, ben segur que avui tindriem el dimars consagrat a la vaga divina, que'ls empleats del Ajuntament y de l'Administració Econòmica foren els primers interessats en celebrar.

El vagar circumspecte dels paries socials, carregats de raó y de miseria!... Voleu un dret més lligitim y natural?

Si la meitat de les hores de la nostra vida, en lloc de dedicarles a fer de qualsevol manera lo que se'ns presenta, les destinessim al vagar digne y discret, fomentador de les grans accions, creador d'idees nobles y regeneradores, d'altre mal ens queixariem, no pas de les lleis injustes. Però aquí, generalment, els que no creuen en el dret del vagar y en protesten, són, precisament, els mateixos que s'imposen l'obligació de tallar cupons d'unes làmines de valors que guarden al calaix del mitg de la calaixera, ocupació que ells en diuen feina y no es sinó un divertit entreteniment.

El vagar, l'intrinsec vagar que implica'l seure o passejarse, no'l vagar que generen la mandra y la dispepsia, sinó el vagar-obra, no sols mereix ser lliure, sinó digne d'universals elogis y simpaties. Lo que hi ha es que, en aquesta terra, quan ens disposem a no fer res es quan donem més feina; quan volem no treballar es quan tenim més ganes de manejar les eines, y quan ens pleguem de brassos es quan havem de moure més les cames.

El vagar conscienciat de les multituds capacitades pera les santes causes!... Voleu res més llogic y equitatiu?... Si els governs no'ns accepten el dret de no fer res, tampoc poden exigirnos el dever d'adquirir cèdules y de pagar contribucions.

Nostre Senyor va fer el món en sis dies, del dilluns al dissabte; el setè, que era diumenge, descansà... Però dels altres dilluns que van venir després no'ns en parlen les Sagrades Escripures. No'ns en parlen perquè, sens dubte, el Gran Arquitecte, després de la setmana que podriem dirne d'edificació degué reservar-se el dret de reposar o treballar quan li convingués...

Y si Deu, ab tantà feina com li donen les riendes del carro de la trastocada Humanitat, vol el dret de vagar quan li sembla, ¿què no farem nosaltres, tristos mortals creats a imatge seva?...

XARAU

TELÓ ENLAIRE

PRINCIPAL.—La setmana entrant donarem, probablement, un extracte del programa de temporada, ab repertori d'obres y llista de personal.

ROMEA.—Per lo que toca a la pròxima temporada de teatre català, ja quasi be podem dir que ho sabem tot.

Sabem que en les llistes de companyia hi formen les senyores Verdier, Fremont, germanes Baró, Cazorla, Gotarredona, Quart, Bayona, Huguet, Arboix, Casals, Casanovas, Pelfort y Roca; les nenes Morer y Forest, y els senyors Aymerich, Capdevila (C.), Buxens, Casals, Puiggarí, Lapera, Mer, Gimbernat, Petit, Costa, Donato, Fort, Muntaner, Flaquer, Puig, Santacana, Sostres y Teixidó.

Sabem que en el repertori d'estrenes hi consten, además d'una gran obra d'en Guimerà, que encara no està batejada, y de dues de l'Iglesias, *La noia maca* y *Els remenses*, varies obres grosses, com *Donzell qui cerca muller*, d'en Gual; *En Joan*

Bonhome, d'en Pous y Pagès; *El tresor*, d'en Morató; *Catalunya, comtat gran*, d'en Crehuet; *El rector de Sant Hipolit y Set petons*, d'en Llanas; *L'ufana dels camps*, d'en Martí Giol; *L'oncle rector*, d'en Folch; *Burgeseta*, d'en D. y V. Corominas; *Maria de les Neus*, d'en Godó; *La forsa del passat*, d'en Felip Palma; *Volar sense ales*, d'en Pagès; una porció en un acte y moltes traduccions d'importants obres estrangeres.

Y sabem, finalment, que la temporada s'inaugurarà el dia 23 del actual, posantse en escena la popular obra d'en Frederic Soler *Senyora y majora*, y estrenantse, per fi de festa, una comedia en un acte, *La cadenera*, d'en Josep Ponsa.

Per poc que les promeses esdevinguin realitats, facilissim es augurar una brillant temporada al vell casal del Teatre Català.

APOLO.—S'han donat, en aquet popular teatre del Paral·lel, tres úniques representacions de la famosa *Zazà*, anant els principals papers a carrec de les senyores Xirgu, Pallardó, Sarbosa y Bayona, y dels senyors Nolla, Viñas, Ortiu, Munt, Rosés, Amorós y Mer. Les tres funcions foren tres plens a vessar y valgueren als simpatics artistes catalans molts y merescuts aplausos, dels quals se n'endugueren la millor part la senyoreta Xirgu y el senyor Nolla.

Per pessa donaren *El bon lladre*, d'en S. Bonavia. Fins els policies que hi havia a la sala varen aplaudir.

GRANVIA.—Dissabte passat s'estrenà *El poeta de la vida*, sarsuela en un acte d'en Viérgol ab música del mestre Calleja, y havem de confessar que aquesta vegada ens ha complascut molt més el compositor que'l llibretista. La darrera obra del autor de *Las bribonas*, sobre ser de la mateixa corda que les anteriors seves, té'l defecte d'una pitjor construcció y d'una escassa gracia en el dialeg. Fòra d'un quadro ben ensopagat, lo demés... *pa'l gato*. Dels números musicals se'n van aplaudir un grapat, y ab raó, doncs tota la música es enjogassada y ben feta.

La nova companyia del *Granvia* consta d'un quadro d'artistes molt discrets, capassos d'aguantar una bona campanya. Entre aquets foren celebradissims les senyores Rico y Martí y el senyor Duval.

TÍVOLI.—Va agradar bastant l'opereta de Strauss *El barón gitano*. El llibre, de tons melodramatics, té algunes escenes interessants, encara que'l conjunt de l'argument pequi d'enrevesat. La música, digna del mestre Strauss, té fragments inspirats y es sempre *sabia* y brillantment construïda.

L'interpretació, cuidada.

NUEVO.—Molt be de concurrència, l'inauguració de la temporada *vaudevillesca*. S'estrenava *Un divorci famós*, d'Hennequin y Veber. Es aquest un dels plats més forts en el gènere: un gros enredo, en el que, naturalment, hi predominen les joies de l'adulteri; una trassa extraordinaria en el desenrotlló de l'acció, y una picantor contínua en el dialeg, prudentment atenuat pel traductor, senyor Bonaplata.

Les senyores Faura, Pla, Ferrer y Egea, elegantíssimes y garbosejant el físic que es un primor; el super-abracadabrant Santpere, fent les delicies del public tota la nit.

L. L. L.

ECONOMIA DOMÈSTICA

—Miri, mamà: fa tres hores que frego y la taca no marxa.

—Y es clar, home!... Si ara la benzina no fa marxar sinó els automobils.

Salus populi...

Els delegats del arcalde pera la defensa de Barcelona contra una possible invasió colèrica han publicat una serie de consells dirigits al veïnat, un dels quals ve a dir que'ls barcelonins devem *mirar con desprecio á los vividores*.

Això ja ho estem fent temps hà.

Però resulta que'ls *vividores* se tiren a l'esquena el nostre despreci, y, tan tranquils com si tal cosa, van *vivint*... y deixant-nos sense camisa.

De manera que si'ls senyors delegats del arcalde no tenen un altre consell millor que donarnos, lo que es aquet—sentim molt havêlshi de dir—*no sirva*.

Ja haurien de saberho, això, ells.

Més amenitats de la nostra premsa.

Aquesta es de *La Publicidad* del altre dijous, y apareix en la secció telegràfica.

«*La Gaceta* publica la rectificació de una real orden inserta en el número del 28 de Agosto para la concesión de un ferrocarril.

»Por error se decía: «ferrocarril de Gerona á la estación del mismo nombre», y debe decirse: «ferrocarril de Gerona á la estación del mismo nombre».

Verdaderament; després d'aquesta *rectificació*, els lectors de la *Gaceta* han d'haver quedat enterats.

Y els de *La Publicidad*, tan enterats com els de la *Gaceta*.

Una plaga original.

A París hi ha hagut, durant un grapat de dies, una epidemia de pusses.

Y lo bo del cas es que, com que a la capital francesa els senyors són tan fins, quan les bestioles els picaven no gosaven gratarse en public. No obstant y això se gastaren un dineral en especifics contra la ridícula peste.

ESQUELLOTS

Dilluns, ab no poca extranyesa del public que no freqüenta circuls ni casinos, varem tenir a Barcelona un nou ensaig de vaga general.

Matí y tarda deixaren de publicarse els diaris, en algunes fàbriques se sospengueren els treballs y fins en el passeig de Gracia hi hagué una lleugera temptativa d'interrupció del servei tramviari.

En resum, res. Hi havia, segons sembla, el proposit de que la vaga fos *general*, y ab prou feines si arribà a *cabo furriel*.

Passada l'impressió dels primers moments y retornats els obrers de la sorpresa que sempre sol causar tota cosa inesperada, el bon sentit va imposarse, al vespre sortiren ja tots els diaris, y l'endemà a primera hora Barcelona havia recobrat el seu aspecte normal.

Tant pels uns com pels altres, més val així.

Això no passaria a Barcelona, demà que vingués la plaga de les pusses.
Aquí els senyors no miren tan prim, y s'ho gratarien tot...
Tot, menos la butxaca.

¿Aixís estem?...
Els coros d'en Clavé que van a Valencia s'han dirigit al Ajuntament sollicitant una subvenció, y, además, una delegació de regidors que'ls acompanyi a la ciutat del Turia.
Ens expliquem perfectament lo de demanar la subvenció per allò de que els gastos són molts, y avui tot va car, y *quien no llora no mama*.
Però ¡solicitar una comissió de concejals que'ls acompanyi!...
¿Tan esgarriat creuen que es Valencia, que sense un bon acompanyament desconfien de trobarhi?
O ¿tan temibles consideren els coristes als valencians que tenen por d'anarhi sols?...
Vamos, homes, no fem tant el criatura!...

Encara que.. ara se'ns ocorreix un dubte:
¿Es que, en efecte, els coros expedicionaris han demanat la companyia dels regidors, o es que alguns regidors que tenen ganas d'anar a Valencia pagant la Pubilla els han demanat que ho demanessin?
¿Serà això ultim, potser?

Després d'uns mesos de vagar, ha tornat el Soriano a obrir les portes ab un programa d'atraccions.
La nit de l'inauguració, la plana major dels regidors ierrouxistes omplia dos palcos.
El fet de que entre ells no hi hagués en Mir, va produirnos certa extranyesa.
Després vam saber que les relacions entre ell y en Soriano són tals, que si en Mir vol anar un dia al popular teatre del Paral·lel y s'oblida de comprar l'entrada, el porter no'l deixarà passar.
Oh, armonia regidoresca!

¿Ja saben la *desgracia* que ha ocorregut?
«Ha resultado falsa—diu un periodic—la denuncia que algunos vecinos de la calle de Raurich hicieron á las autoridades, relativa á una señora que suponían secuestrada por su criada.
»Se trata simplemente de una pobre anciana que no tiene completas sus facultades mentales.»
¡Quina llàstima, eh?...
¡Tan be que'ls hauria vingut a alguns diaris, ara que ja s'ha acabat allò de l'«atormentada de la *Punxa*», descobrir una *secuestrada* autèntica, ab la qual poder entretenir uns quants dies al respectable public!...

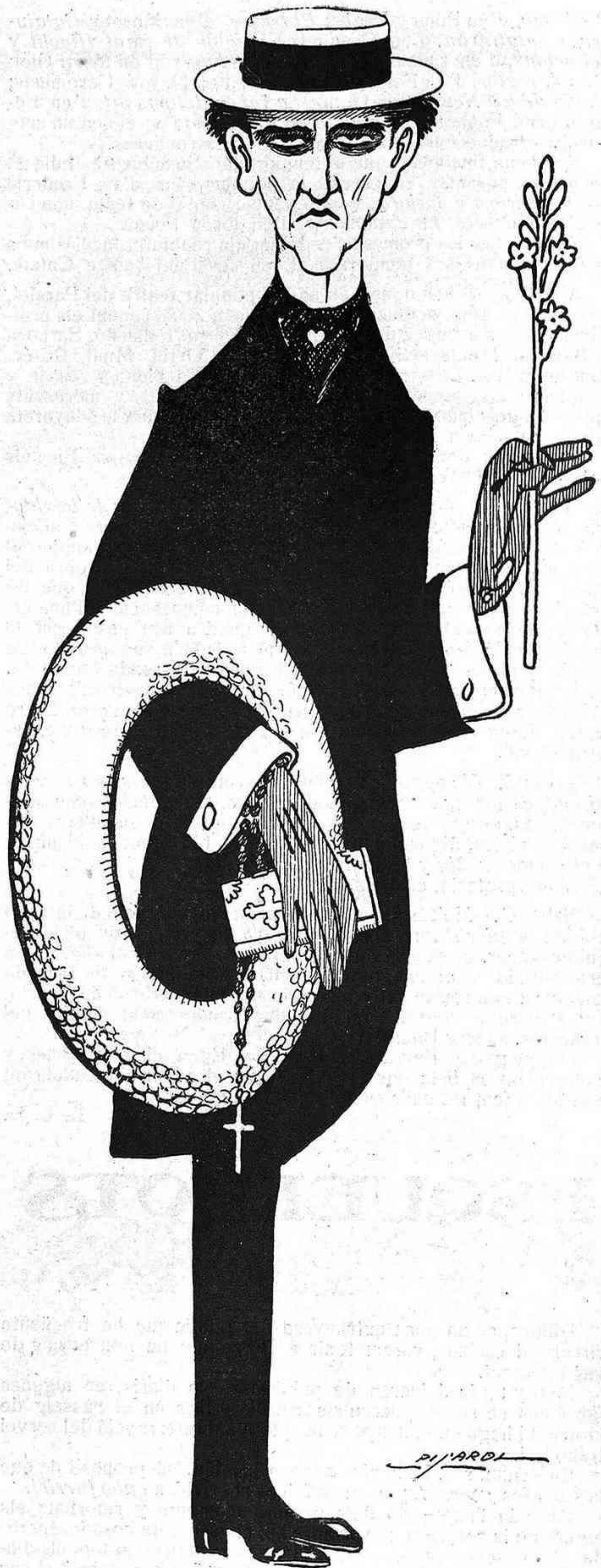
En Pere G. Maristany es un home infadigable.
Diu que ara pensa llensar al consum una nova marca de vi, y que aquesta's dirà *El Poble Català*.
Y doncs, senyor Maristany?
Que se'ns ha tornat nacionalista?

Diu que pera demostrar que no es la política lo que més el preocupa, tant com pera desmentir certes malèvols versions, se proposa l'Iglesias estrenar tres o quatre comedies durant la vinenta temporada.
Fem vots pera que a l'amic Pous y Pagès no se li ocorri anar un dia en candidatura.

El dia 5 del passat Mars va ordenarse que, a fi d'evitar certs abusos que venien cometentse, als enginyers del Municipi se'ls proveís d'un carnet acreditatiu de la seva identitat y representació.

DUBTE

—Diu que fan una sarsueia que's titula: El poeta de la vida... Serà una sàtira contra mi?...